T.C.
D A N I Ş T A Y
Onuncu Daire
Esas No : 2002/4061
Karar No : 2004/5219

Özeti : Kesinleşmiş yargı kararının uygulanmamasını öngörür nitelik taşıyan; Bakanlar Kurulunun, iptali istenilen 27.4.1992 tarihli prensip kararı açıkça hukuka aykırı olduğundan iptali gerektiği hakkında.

Davacı : Türkiye Barolar Birliği
Vekili : Av. ...
Davalı : Başbakanlık

Scanned by CamScanner

İstemin Özeti : 27.4.1992 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından alınan prensip kararının, yargı kararlarını uygulamamaya yönelik olduğu ve hukuk devleti ilkesinin zedeleneceği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: Davacının dava açma ehliyetinin bulunmadığı, dava konusu olayın Bakanlar Kurulu Kararının Özelleştirme yöntemlerini yeniden belirleyen 7.3.1990 tarih ve 90/2 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı doğrultusunda bir hükümet tasarrufu olarak alındığı, davanın reddi gerektiği savunulmuştur.

D.Tetkik Hakimi: Demet Ünal

Düşüncesi : Dava, 27.4.1992 tarihinde Bakanlar Kurulunca alınan prensip kararının iptali istemiyle açılmıştır.

Anayasanın 125 ve 138. maddeleri ile 2577 sayılı Yasanın 28.maddesinde yer alan hükümlere göre idarenin yargı kararlarının gereklerini yerine getirmek zorunluluğu vardır.

Bu nedenle ,dava konusu işlemin iptali gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı : Mehmet Karaoğlu

Düşüncesi : Dava; ...'ne ait 5 çimento şirketindeki kamu hisselerinin ... Firmasına satışına dair Yüksek Planlama Kurulu'nun 6.9.1988 tarihli ve 89/74 sayılı kararının ve ... ndeki kamu hisselerinin ... Firmasına satışına dair 9.2.1999 tarihli ve 89/3, 10.8.1989 tarihli ve 89/21 sayılı kararların idari yargı tarafından iptal edilmesi üzerine; Bakanlar Kurulunca, "....anılan yargı kararlarının uygulamaya konulması halinde Türkiye ile yabancı şirketler ve giderek ülkeler arasında yeni hukuki sorunlar doğmasının kuvvetle muhtemel bulunması sebebiyle; durumun, iç hukukumuzdan ziyade, ülkemizin diğer devletler ve milletlerarası kamuoyu nezdindeki itibarı ve çıkarları ile milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği isterler çerçevesinde değerlendirilmesi..... uluslararası sözleşmelere uyma zorunluluğu getiren ve milletlerarası camia tarafından umumi kabul görmüş bulunan "ahde vefa" gibi bir devletlerarası kuralın .....iptal kararı sebebiyle gözardı edilmesinin .....Türkiye'nin yararına olamayacağı.....milletlerarası hukukun temel prensipleri ile bağdaşmayacağı.....gerek yukarıda açıklanan mülahazalar ve gerekse özelleştirme yöntemlerini yeniden belirleyen 7.3.1990 tarihli ve 90/2 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı dolayısıyla, anılan satış işlemleri konusunda geriye veya ileriye yönelik şekilde yeniden işlem tesisine hukuken imkan bulunmadığına;" ilişkin olarak verilen 27.4.1992 günlü kararın iptali istemiyle açılmıştır.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 9.maddesinde, yargı yetkisinin, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanıldığı 10.maddesinde; herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşit olduğu...Devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda oldukları belirtilmiş, 125.maddesinde; "idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." hükmü yer almış, "Mahkemelerin bağımsızlığı" başlıklı 138 . maddesinde de; " yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez" hükmüne yer verilmiş bulunmaktadır.

Diğer taraftan; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesinde ise, "Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının, icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur." hükmü yer almıştır.

İptal davası, idare tarafından tesis edilmiş bulunan idari bir karar ile şahsi meşru ve aktüel bir menfaati ihlal edilenlerin idari bir mahkemeye başvurarak bu kararın, mevzuata, hukuka; yetki, şekil, sebep konu ve maksat yönlerinden biriyle aykırılığından ötürü iptalini istemesidir.

İdari rejimi ve böylece idari yargı denetimini kabul etmiş ülkelerde, idarenin hukuka aykırı tasarrufları iptal davası yoluyla ortadan kaldırılabilir. Bu nedenle iptal davası idarenin

Scanned by CamScanner

hukuka aykırı tasarruflarda bulunmasını, kararlar almasını önleyen ve böylece idarenin hukuka bağlılığını ve hukuk düzeninin korunmasını sağlayan müessesedir.

İptal davalarının esas amacı; bir hakkın ihlal edilip edilmediği ve böyle bir ihlal sonucunda ortaya çıkacak zararın tazmini değildir. Bu davalar bir idari tasarrufun (Kararın veya işlemin) hukuka aykırılığı dolayısıyla iptalini, ortadan kaldırılmasını amaç edinen, başka bir deyişle idari işleme, karara yöneltilmiş davalardır. Bu davalarda idari bir işlemin hukuk kurallarına uygun olup, olmadığı incelenmekte ve hukuk kurallarına aykırılığı halinde bu işlemin iptali yoluna gidilmektedir. İptal davasının konusu, idari bir işlemin hukuk kurallarına aykırı olup olmadığını incelemek ve aykırılığı halinde işlemi ortadan kaldırmaktır. İptal davasının amacı ise; idarenin hukuka aykırı karar almasını önlemek, böylece idarenin hukuk kurallarına riayetini sağlamak ve hukuka aykırı olduğu tesbit edilen kararları ortadan kaldırmak suretiyle hukuk düzenini korumaktır.

İptal kararları, iptal konusu tasarrufun unsurlarındaki sakatlıkların tasarrufun doğuşunda mevcut olması dolayısıyla hukuki bir durum yaratmadığını, hukuk aleminde bir değişiklik meydana getirmediğini gösterirler. iptal davasında idari kararın iptal edilmesi halinde bu karar ve bu kararda doğmuş olan hukuki durum ortadan kalkmış olur. Ancak, iptal kararları, ortadan kalkmış olan idari tasarrufun yerini almaz. Bu sebeple idare iptal edilen kararın yerine bir karar almak zorunluluğundadır. Tabii ki idarenin yeniden alacağı karar mahkemenin iptal hükmüne uygun olmalıdır.

Mahkemece iptal edilmiş işleme dayanılarak tesis edilmiş olan işlem ve tasarrufların da iptal kararıyla kendiliğinden ortadan kalkması sonucunun doğduğu kuşkusuzdur. Bu sebeple iptal hükmü idareye, iptal edilen tasarruftan, buna dayanan ve bağlı olan tüm tasarruflardan doğan bütün sonuçları ortadan kaldırarak bu işlemler hiç tesis edilmemiş gibi eski durumu tamamen tesis ve iade etmek görevini yüklemektedir. İdare bu görevi hiç bir sebep ve bahane ile yerine getirmekten kaçınamaz.

Mahkeme kararlarına göre işlem tesis edilmeyen veya eylemde bulunulmayan hallerde maddi ve manevi tazminat davası açılabileceğinin 2577 sayılı İYÜK.nun 28. maddesinde belirtilmiş olması, idareye; iptal kararını uygulamayıp onun yerine tazminat ödeme yoluna gitme seçeneğini de sunmaz.

Gerek Anayasa ve gerekse İYUK nun yukarıda belirtilen maddeleri çok açıktır. Değil mahkeme kararının yerine getirilmemesi yerine getirilmesinin geciktirilmesi bile hukuken imkansızdır.

Bu durumda, mahkemenin iptal kararı doğrultusunda işlem tesis edilmesi gerekirken bu konuda yeniden işlem tesisine "hukuken imkan bulunmadığına" ilişkin olarak alınan kararda hukuka uyarlık görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle dava konusu işlemin iptali gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince gereği görüşüldü:

Dava, ...'ne ... ait 5 çimento şirketindeki kamu hisselerinin ... Firmasına satışına dair Yüksek Planlama Kurulunun 6.9.1998 tarihli ve 98/74 sayılı ve ...'ndaki kamu hisselerinin ... Firmasına satışına dair 9.2.1989 tarihli ve 89/3 ve 10.8.1989 günlü, 89/21 sayılı kararlarının idari yargı tarafından iptal edilmesi üzerine alınan (Resmi Gazete'de yayımlanmayan) ve yargı kararı üzerine ileriye veya geriye yönelik olarak yeniden bir işlem tesis edilmemesine ilişkin bulunan 27.4.1992 günlü Bakanlar Kurulu Prensip Kararının iptali istemiyle açılmıştır.

Anayasa'nın 125. maddesinde, "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." 138. maddesinde de "....Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez...." hükmü yer almaktadır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesinde ise Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına

Scanned by CamScanner

ilişkin kararlarının, icaplarına göre idarenin gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olduğu öngörülmüştür.

İdarenin yargı kararlarını maksadına uygun biçimde uygulaması zorunluğu, toplumda korunması gereken hukuk düzenince kişilere sağlanan hukuk güvenliği ve devlet işlemlerindeki istikrarın sonucudur.

Her türlü işlem ve eylemi yargı denetimine tabi olan idarenin yargı kararlarına uyması ve bu kararların gereklerine göre işlem ya da eylemde bulunmak zorunda olması aynı zamanda Anayasamızın 2. maddesinde kabul edilmiş bulunan "hukuk devleti" ilkesinin de bir gereğidir. Anayasanın 2. maddesinde yer alan bu ilke karşısında idarenin mahkeme kararlarını "aynen ve gecikmeksizin" uygulaması anayasal bir zarurettir.

Dosyanın incelenmesinden, dava konusu 27.4.1992 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile, ... ait 5 çimento şirketindeki kamu hisselerinin .... Firmasına satışına dair Yüksek Planlama Kurulunun 6.9.1998 tarihli ve 89/74 sayılı, ... kamu hisselerinin ... Firmasına satışına dair 9.2.1989 tarihli ve 89/3, 10.9.1989 tarihli ve 89/21 sayılı kararlarının idari yargı kararlarıyla iptal edilmesine karşın, konunun iç hukuku olduğu kadar dış hukuku da ilgilendirecek boyutlara ulaşması ve anılan yargı kararının uygulamaya konulması halinde Türkiye ile şirketler ve giderek ülkeler arasında yeni hukuki sorunlar doğmasının kuvvetle muhtemel bulunması sebebiyle ve özelleştirme yöntemlerini yeniden belirleyen 7.3.1990 tarihli ve 90/2 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı dolayısıyla, anılan satış işlemleri konusunda geriye veya ileriye yönelik şekilde işlem tesisine hukuken imkan bulunmadığı yolunda prensip kararının alındığı anlaşılmaktadır.

Anayasanın ve 2577 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan hükümleri ile ortaya konulan hukuki durum karşısında, yargı yerlerince verilen kararların, ilgili mercilerce uygulanması asıl olup, bu yoldaki hukuki işlemlerinde yine aynı merciler tarafından hukuk kuralları çerçevesinde yapılması hukuka bağlı devlet ilkesinin bir gereğidir.

Hal böyle iken, Bakanlar Kurulunun iptali istenilen, 27.4.1992 tarihli kararı ile bu kararda sözü edilen, kesinleşmiş yargı kararlarının uygulanmamasını öngörür nitelikte bir prensip kararı alınması açıkça hukuka aykırı bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu 27.4.1992 günlü Bakanlar Kurulu Kararının iptaline, aşağıda dökümü yapılan 31.621.400.-lira yargılama gideri ile Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre 13.500.000.- lira Avukatlık ücretinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine artan posta ücretinin isteği halinde davacıya iadesine 28.5.2004 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Scanned by CamScanner